

GOYA

Pinturas negras

Dramatúrgia i direcció — Jaume Policarpo
Intèrprets — Angel Fígols, Ruth Atienza i Maribel Bayona

dossier

GENERALITAT
VALENCIANA
Vicepresidència Primera i
Conselleria de Cultura i Esport

INSTITUT
VALENCIÀ
DE CULTURA

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA

INÀEM INSTITUT NACIONAL
D'ART I NOUVA
CULTURA

bam
ba
lina

GOYA

PINTURAS NEGRAS*

BAMBALINA

TEATRE PRACTICABLE

La peça ens submergix
en l'univers creatiu de
Francisco de Goya
durant la seua etapa
més fosca i reveladora,
la de les *Pintures negres*,
plasmades en les parets
de la Quinta del Sordo.

* Espectacle accessible per a
persones sordes

Inspirant-nos en l'obra pictòrica de Goya, la seua biografia i la societat espanyola del seu temps hem creat un espectacle de titelles i objectes contemporani, d'estètica rotunda, que exposa davant l'espectador, d'una manera vivencial, l'imaginari d'un artista capital en la nostra història. Proposem una immersió sensitiva al cap d'un geni que va eixamplar el sentit profund de l'art i l'artista, i ho va fer d'una manera tan activa i compromesa que el seu esperit encara vibra i ressona dins les seues obres.

Tots aquells que han volgut indagar en el significat de les *Pintures negres* de Goya més enllà de la seua substància pictòrica han acabat veient-se enfrontats a un impossible. No em veig jo, davant eixa evidència, ni tan sols amb l'ànim de pretendre-ho, tot i disposar dels profitosos instruments que ofereix l'art teatral.

Després de contemplar les obres en el Museu del Prado i processar la instantània agitació interior que causen, em vaig detindre esperant que el pensament concretara una subjecció.

La descarnada estupidesa en els rostres, la lluentor de cresol en les còrnies, la violència crua, els tumults en processó, l'horitzó mort, allò irremeiable de tot quant en eixes parets arrancades es representa... i el gos. Tot em va resultar intolerable.

Vaig sentir com es s'estrenyia una víscera.

De la mateixa manera que la representació teatral catalitza l'angoixa i el neguit humanes, el pintor verdader, amb les seues projeccions, desactiva les escomeses més fosques de la raó.

Pintar totes eixes escenes perquè custodien la teua intimitat oculta un misteri fascinant. Atterridorament fascinant. L'art, pot ser que sense pretendre-ho, és valent. El pintor, el poeta... valent amb si mateix.

Jaume Policarpo

LA PROPOSTA ESCÈNICA

Goya com a inspiració

No és nova la fascinació que la companyia Bambalina Teatre Practicable i el seu director artístic, Jaume Policarpo, tenen sobre l'art pictòric. No és la primera vegada que s'inspiren en l'obra d'un mestre de la pintura per a desenvolupar una nova proposta escènica, demostrant així, una vegada més, la vinculació profunda del teatre de titelles amb les arts plàstiques.

El pintor aragonés va aglutinar el conjunt de moviments estètics del seu temps, projectant-los i anticipant així els que encara estaven per vindre, i prefigurant, en certa manera, molts dels avanços artístics del segle XX.

Testimoni privilegiat de les conflictives etapes que constitueixen el seu temps històric, va ser capaç de reflectir-les en la seua obra d'una manera franca i directa, convertint-se en el cronista més eloqüent i expressiu de la seua època.

Va reflectir la seua rebel·lia contra les situacions absurdes i injustes de la societat que l'envoltava amb obres originals en la seua execució pictòrica que demostren una gran agudeses en la mirada. També va exaltar la vulgaritat, allò monstruós i la lletjor més inaudita. La seua sèrie de gravats, les seues *Pinturas negras* i altres peces, d'una inqüestionable força dramàtica, suposen una fita en la història de l'art. Va jugar amb el simbolisme dels elements i va interpretar la vida i els somnis fins a un extrem indefinible en l'àmbit dels estats mentals de l'ésser humà.

La dramaturgia de la proposta de Bambalina

La narrativa de l'espectacle es desenvolupa a l'interior de la *Quinta del Sordo*, als afores de Madrid, finca pertanyent al pintor en la qual va viure durant els seus últims anys a Espanya abans d'exiliar-se a Bordeus. En les parets d'eixa casa es van trobar les *Pinturas negras*.

Allí va viure discretament amb Leocadia Zorrilla de Weiss i Rosario Weiss (mare i filla), de les que es deia que eren l'amant i filla del pintor respectivament, encara que formalment eren la seua assistenta i la seua fillola.

Estos són els tres personatges que conviuen també en escena i dels seus avatars domèstics saltaran les espurnes que il·luminaran les al·lucinacions del pintor. Llocs imaginaris que emanen de la ment del geni i de l'expressió dels seus quadres, amb els seus habitants, que conviden a l'espectador a transitar foscos paisatges interiors enfonsant-lo en aterridors i fascinants misteris.

Hem treballat en una proposta escènica visual i sonora absorbent, mesclant constantment elements pictòrics i teatrals, i investigant per a extraure l'univers sonor que acompanya als personatges. Partint de la premissa de la sordesa de Goya, hem creat una abstracció sonora en la qual, sense distingir-se amb claredat el significat del llenguatge, es comprenen molts altres matisos relacionats amb l'audició perduda del protagonista, que el seu cervell continua reconstruint constantment a partir dels estímuls sensorials que succeïxen quotidianament al seu voltant. Un músic i cantant en directe eixampla este camp sonor, en el qual bullen la melancolia, els baixos instints, els deliris de la malaltia i els moments d'extrema sensibilitat.

EQUIP ARTÍSTIC

Com és habitual, Jaume Policarpo signa la direcció i creació de la proposta artística, però esta vegada ha tornat a dissenyar i construir els titelles i l'espai escènic.

La companyia ha triat a uns intèrprets hàbils en l'animació de titelles i especialment dotats per a la comprensió d'un llenguatge escènic plural en el qual convergixen elements compositius de molt distinta naturalesa i que ells integren i desenvolupen amb sorprenent maduresa. Àngel Fígols interpreta al personatge de Goya; Ruth Atienza és Leocadia Zorrilla i Maribel Bayona juga a convertir-se en la xicoteta Rosarito. Els tres, a més, animen més d'una desena de titelles que emergixen de les parets pintades.

De la composició musical, com és habitual, s'ha fet càrrec Gonzalo Manglano que esta vegada, a més, la interpreta en directe en escena, respirant al costat dels altres intèrprets i involucrant-se en tot allò que els ocorre física i mentalment als personatges.

El vestuari el signa Adame, col·laborador habitual de la companyia. Ell ha rescatat dels quadres alguna cosa que, contràriament al que pot semblar, és fonamental: els vestits. Prova d'això és la importància que en qualsevol pintura adquireix el vestit dels personatges per al pintor, i el temps que dedica al seu estudi i execució.

El disseny d'il·luminació és de Juanjo Llorens (4 premis MAX millor disseny il·luminació, Premi Talía de l'Acadèmia de les Arts Escèniques Millor Il·luminació, 5 Premis Teatre Musical al millor disseny d'il·luminació, etc). La llum en les pintures de Goya conté, en certa manera, la clau del seu rerefons representatiu a causa del

seu magnetisme, de la seua disruptiva concepció. Este rerefons les connecta directament amb la substància del teatre. Juanjo comprén la llum com ningú i ha sigut incapaç de sostraure's al repte que suposava atrapar la llum creada per Goya amb els pinzells per a jugar amb ella en l'escenari.

En vídeo-escena la companyia compta amb NURO visuales, que aporta una capa sensitiva més, relacionada amb els paisatges microscòpics, o macroscòpics, que el nostre cervell, fora de control, en el somni o en la malaltia sol dibuixar.

El disseny de l'espai sonor realitzat pel jove Guille Escartí s'ha proposat trobar fins al més lleu matís expressiu amagat en els sons que emanen de l'execució escènica per a amplificar-lo, resignificar-lo i fer que l'oïda de l'espectador es mantinga durant tot el temps que dura la funció en un estat d'excitació sensible inaudit.

La companyia, finalment, ha volgut fer accessible l'espectacle per a persones sordes i per a això ha comptat amb l'assessorament i la mediació de FESORD CV.

GOYA, ESPECTACLE ACCESIBLE PER A PERSONES SORDES

Goya se'ns revela com una figura capital en la configuració de l'art contemporani. En 1792, a l'edat de 46 anys, va patir una malaltia neurològica que li va deixar unes seqüeles permanents en forma de sordesa. Segons els investigadors este fet, i la nova percepció del món que esta diversitat comporta, va influir molt en la seua manera de pintar, precipitant un canvi d'etapa.

El nostre espectacle *Goya* es centra precisament en obres d'este període i és per això, que hem concebut la creació de l'espectacle des de l'accessibilitat per a les persones sordes. I encara que l'espectacle no sols es dirigeix a persones amb esta diversitat funcional, hem cregut important incloure experts en el nostre procés creatiu per poder integrar-los plenament. Amb eixe objectiu, la companyia ha comptat amb l'assessorament de FESORD C.V (Federació de Persones Sordes de la Comunitat Valenciana) i així hem implementat pautes d'accessibilitat per a la recepció d'una obra teatral per a persones sordes.

Dramatúrgia y direcció
Jaume Policarpo

Intèrprets
Àngel Fígols
Ruth Atienza
Maribel Bayona

Composició musical
i música en directe
Gonzalo Manglano

Disseny d'Il·luminació
Juanjo Llorens

Cap tècnic i programador
d'il·luminació
João Guedes (AAIV)

Disseny espai sonor
Gonzalo Manglano
Guille Escartí

Tècnics de so
Guille Escartí
Luis Bayona
Daniel Castillo

Disseny i realització vestuari
interpret i titelles
Adame

Construcció taula
escenografia
Los Reyes del mambo

Escenografia i titelles
Jaume Policarpo
Ajudant escenografia
Vicent Domingo

Vídeo-escena
NURO visuales

Operador de vídeo
Vicent Domingo

Disseny gràfic
Jaume Marco

Fotografia
Vicent A. Jiménez

Teaser i vídeo promocional:
NURO visuales

Producció i distribució
Marisol Limiñana
Ruth Atienza
Maribel Bayona

Comunicació i xarxes
Vicent Domingo

Bambalina compta
amb l'assessorament i
mediació de l'associació
FESORD CV per a fer
esta funció accessible
a les persones sordes

Agraïments
Ximo Muñoz
Inma Fuentes
Artea
Equipo técnico IVC
FESORD CV

Bambalina apareix en l'escena valenciana en 1981 i dirigeix la seua mirada cap a una modalitat tan singular com el teatre de titelles. La companyia sempre ha destacat per la voluntat d'obrir el codi dels titelles cap a mons clarament interdisciplinaris i ha presentat propostes amb una dramaturgia viva, emparentada amb altres arts visuals.

En la seua llarga trajectòria ha posat en escena alguns títols emblemàtics del repertori literari i musical universal com *Pinotxo*, *Quixot*, *Ulisses*, *Cyrano de Bergerac*, *Alícia*, *El Retablo de Maese Pedro*, *Història del Soldat*, *Cenerentola!*, *Carmen* i *El geperut de Notre Dame*.

També ha desenvolupat una línia de creació més personal amb propostes com *El Jardí de les delícies*, *Pasionaria*, *El somriure de Federico García Lorca*, *El cel dins d'una estança*, *Kraft*, *La dona irreal*, *Cosmos*, *Petit Pierre*, *Cubs*, *Kiti Kraft* (Premi MAX 2018 Millor espectacle públic familiar).

En la seua última etapa continua amb l'adaptació de clàssics universals com *La Celestina* (4 Premis Arts Escèniques Valencianes: Millor direcció escènica, Millor adaptació text, Millor actriu, Millor espectacle de teatre). A l'agost de 2019 estrena *Hamlet*, el seu primer Shakespeare, en el Festival Sagunt a Escena.

Al setembre de 2021 estrena *Cucu* (Premi Millor espectacle infantil Arts Escèniques Valencianes 2022). La seua última adaptació és l'obra *Curial i Güelfa*, estrenada en 2023 presentada en el Teatre Municipal d'Algemesí, la Mostra de Teatre d'Alcoi i el Festival Medieval d'Elx.

Èdip, versió de Jaume Policarpo, s'estrena al novembre de 2020 en el Teatre El Musical de València i en 2023 estrena una versió ampliada, *Edip Rei*, que inaugura la quarantena edició del Festival Sagunt a Escena, ha estat programada al Festival Internacional de Teatro Clásico de Mérida 2024 i va guanyar el Premi al Millor Espectacle de Teatre i la Millor Direcció Escènica per a Jaume Policarpo als Premis de les Arts Escèniques IVC 2024.

En 2024 estrena *Dadà*, espectacle familiar sobre l'art i la creativitat dirigit per Jaume Policarpo i la residència Alegria, text de Pedro Montalbán Kroebel i direcció de Jaume Policarpo interpretat per Paloma Vidal.

**bam
ba
lina**

TEATRE PRACTICABLE

Bambalina Teatre Practicable

Carrer Manyà, 5-baix
46009, València

T. (+34) 96 391 13 73
info@bambalina.es

DISTRIBUCIÓ

T. (+34) 664 576 071
marisol@bambalina.es

CAMPANYES ESCOLARS

+34 647 791 529

maribeldidactica@bambalina.es
vicentproduccio@bambalina.es
www.bambalina.es/didactica

bambalina.es